

білим, коли певна особа для однієї аудиторії є позитивною, а для іншої — вкрай негативною і навпаки. Герой одних стає ворогом інших.

Висновок: медіаімідж особистості існує в просторі взаємодії між нею як автором мережевого контенту і різними цільовими аудиторіями сприйняття та інтерпретації в постійній взаємодії, трансформації і мінливості. Існуючи як цифрова ідентичність, він може поступово розвиватись, стабілізуватись або деградувати. За певних умов він може миттєво злетіти до рівня героїчного чи безславно загинути, як це сталося з медіаіміджем Надії Савченко, або ж безбарвно існувати в сірому спектрі мережі, незважаючи на зусилля автора значно його покращити.

Покращення медіаіміджу сприятиме, на наш погляд, розуміння вищенаведеними та іншими парадоксами його формування.

В. Мірошніченко

ПРОПАГАНДА, ІДЕОЛОГІЯ, СВІТОГЛЯД: ТЕОРЕТИЧНІ КОНТЕКСТИ І ЧАС ВІЙНИ¹

V. Miroshnychenko

PROPAGANDA, IDEOLOGY, WELTANSCHAUUNG: THEORETICAL CONTEXTS AND WARTIME

У своєму спільному есеї “Le mythe nazi” Філіп Лаку-Лабарт і Жан-Люк Нансі, покладаючись і до певної міри, розвиваючи думки Ганни Арендт, концентрують увагу на дослідженні ідеології як тотально здійснюваній логіці ідеї, тобто ідеологія позиціонує себе такою, що пропонує «політичне пояснення світу» (пояснення історії), відштовхуючись від одного концепту. Таким концептом можуть бути раса, клас, нація, партія. Пояснення світу або, як його ще називають французькі філософи, використовуючи німецький термін “Weltanschauung”, — світогляд, завжди розуміє себе саме як тотальне. Іншими словами, вибудовувана ідеологія як концентрована логіка одного концепту, що монополізує право на тлумачення світу (вона і є тим єдино правильним світом, інші світи мусять або підкоритися, або зникнути), не допускає у своїй структурі лакун, порожнин, різночитань. Її монополія не обговорюється, не дискутується, а приймається мов певний модус віри, як сформована на цих принципах реальність. Тотальність світогляду і світогляд як тотальність, всеохопність або ж «політичне пояснення світу» — це контроль і нагляд над (а також продукування) минулим, майбутнім і теперішнім та ігнорування (цензурування) всього того, що не вписується в цю логіку.

Далі Лаку-Лабарт і Нансі ставлять питання про взаємозв'язки ідеології (тотальний світогляд) з думками Арендт про «тотальне панування», з поняттям «тотальна Держава» Карла Шмітта (Державо-Суб'єктом, де подібна логіка ідеї або логіка суб'єкта є логікою Терору, сама ідеологія в такій ситуації виступає в ролі ідеології суб'єкта). Тоталітарна-тотальна ідеологія (чи може ідеологія бути не тоталітарною-тотальною?), на деяких рівнях стає (не ототожнюючись) своєрідним міфом, для якого важливою є тема ідентичності, ба більше, він — «апарат ідентифікації». Тож Держава-Суб'єкт (разом з ідеологією) втілює міф і перебуває в

1 Текст підготовлено в межах проекту “Ideology and Public Opinion in Ukrainian Military Essay Writing” за підтримки Center for Interdisciplinary Ukrainian Studies – Think Space Ukraine (TSU), University of Regensburg (UR).

напрузі з логосом. Міф тримається на вірі і на фігурі-втіленні (нація, раса тощо), він допомагає вирішити проблему кризи ідентичності.

У дещо схожому ключі, фокусуючись на пропаганді, працював Жак Еллюль. Він виділяв, зокрема, зовнішні і внутрішні її ознаки. До зовнішніх ознак відносяться тотальність, безперервність-тривалість, організованість і ортопраксія, а до внутрішніх — те, що стосується психологічного (наявні в суспільстві міфи, стереотипи, упередження, страхи тощо; вона мусить акцентуватись на актуальному й використовувати раціональне задля створення, поширення і підживлення ірраціонального). Наприклад, російська пропаганда активувала міфологеми про «історичну єдність» і «загрозу Заходу», вона надає своєму населенню необхідний матеріал для «морального виправдання» агресії («захист традиційних цінностей», «денацифікація»), а те, що не вписується в нього, оголошується «ворожою провокацією». Пропаганда рф є тотальною, вона покриває всі канали і засоби інформації, вона — невід’ємна частина культури (соціальні мережі, медіа, освіта, спорт, література, наука, простір повсякденного тощо). Не залишається осторонь і ортопраксія: людина може мати претензії до держави, але вона діє як потрібно режиму — мобілізується, допомагає армії, працює на оборонних підприємствах, поширює наративи. Безперервність і тривалість пропаганди задіюється, аби людина, котра звикла перебувати в тотальності «перемоги» і «загрози» не почала відчувати тривогу і внутрішні розлади у випадку, коли наративність припиниться (напруження слід підтримувати, а бажано підвищувати). Людина не має сприймати пропаганду як щось нав’язане, як диктат. Для неї пропаганда діє на рівні докси, як щось само-очевидне, ба більше — як те, що властиве цій людині і воно не потребує доказів і аргументації. Звичайно, пропаганда впливає на світогляд, на його формування, деформацію — на рівні індивіду та мас, і закріплює ідентичність.

Тези Лаку-Лабарта, Нансі і Еллюля можуть слугувати і для дослідження ідеології, міфу та пропаганди в українському контексті. Бути (з-поміж інших) критичною базою для деконструкції сучасних світоглядних позицій, доксологом та ідеологом, що проявились під час війни в різних полях (за П’єром Бурдьє): література, влада, наука, релігія, мистецтво та ін.

В. Балабушка, В. Яремченко

ТРАДИЦІОНАЛІЗМ ЯК СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНИЙ ФАКТОР СУЧАСНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

V. Balabushka, V. Yaremchenko

TRADITIONALISM AS A SOCIO-CULTURAL FACTOR IN CONTEMPORARY RESEARCH

Актуальність виступу зумовлена дослідженням дисертації на здобуття ступеня доктора філософії (спеціальність 034 «Культурологія») В. Балабушки на тему «Трансформація соціально-культурних традицій населення Чернігово-Сіверщини», науковий керівник — В. Яремченко. Теоретичним підґрунтям роботи став другий розділ дослідження — «Соціально-культурна традиція: етимологія та динаміка традиціоналізму». Етимологію та динаміку висвітлено в попередніх статтях В. Балабушки у співавторстві з В. Яремченко «Деякі аспекти досліджень поняття “традиція” в структурі соціально-культурної сфери» у фаховому виданні «Культура України», Харківська державна академія культури та «Динаміка теоретичних